

УДК 159.99.378

Я. Г. БОНДАРЕНКО,

кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8383-6502>

Д. В. СЕРГІЄНКО,

старший викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8929-4743>

ПРО ГУМАНІСТИЧНІ ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВНЗ МВС УКРАЇНИ

В статті розглянуто питання психологічного забезпечення та напрямки гуманітаризації психологічного забезпечення навчально-виховного процесу під час набуття освіти у вищих навчальних закладах МВС України.

Ключові слова: *психологічне забезпечення, гуманістичні основи, навчально-виховний процес, виховання, вищі навчальні заклади.*

Актуальність. Виховання здійснюється протягом усього життя та передбачає реалізацію виховних заходів багатьма суб'єктами, провідне місце серед яких займають вищі навчальні заклади освіти, зокрема і системи МВС України. Період навчання у вищому навчальному закладі – це не просто засвоєння певного обсягу спеціальних дисциплін а, в першу чергу, формування особистості майбутнього представника державної влади.

Аналіз відомих нормативних актів з питань виховної роботи у ВНЗ МВС України, дозволяє зробити висновок, що вона здійснюється у таких напрямках: правове, професійне, моральне, патріотичне, естетичне, фізичне та трудове виховання, а також зміцнення дисципліни та законності серед працівників Національної поліції.

Реформування процесу підготовки працівників Національної поліції, сучасні вимоги до особистості фахівців вимагають до пошуку нових форм та методів психологічного забезпечення виховного процесу під час підготовки майбутніх поліцейських у ВНЗ МВС України.

Актуальність проблеми гуманізації психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у ВНЗ МВС України визначається необхідністю впровадження суб'єкт

– суб'єктного підходу у процес підготовки і виховання майбутніх фахівців у всіх навчальних закладах України.

Аналіз основних досліджень вказує на те, що проблемі впровадження гуманістичної парадигми у процес підготовки і виховання фахівців у ВНЗ України присвячені роботи таких науковців, як О. М. Бандурка, В. І. Барко, І. Д. Бех, І. А. Зязюн, Л. І. Мороз, О. В. Сухомлинська та ін.

Е. Ф. Зєєр визначає психологічний супровід, як «цілісний процес вивчення, формування, розвитку і корекції професійного становлення особистості» [5, с. 100].

Автор зазначає, що одним з головних завдань психологічного супроводу професійного становлення є не тільки надавати своєчасну допомогу і підтримку особистості, але і навчити її самостійно долати труднощі цього процесу, відповідально ставитися до свого становлення, допомогти особистості стати повноцінним суб'єктом свого професійного життя. Необхідність рішення цієї задачі обумовлена соціально-економічною нестабільністю, чисельними змінами в індивідуальному житті кожної людини, індивідуально-психологічними особливостями, а також випадковими обставинами і ірраціональними тенденціями життєдіяльності [5, с. 104].

На думку М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, О. Н. Ярмиша на сучасному етапі розвитку суспільства «перед освітою виникає нова задача – давати людині знання не тільки про світ та його закони, але й методологію перетворення цього світу, формувати відповідні вміння та навички, які б ґрунтувалися на прийнятних людських цінностях» [1, с. 16]. Така постановка питання пов'язана з впровадженням гуманістичної парадигми у освітній простір вищих навчальних закладів в Україні, в тому числі в структурі МВС України.

Мета дослідження – визначити основні напрями психологічного забезпечення виховання майбутніх працівників Національної поліції у вищих навчальних закладах МВС України.

Сучасна освіта має забезпечувати руйнування старих стереотипів мислення, повинна перейти від ідеологічного примусу і загального усереднення, нівелювання особистості до визначення неповторності, самобутності кожної людини, до проголошення її найважливішою цінністю держави, до утвердження пріоритету духовних загальнолюдських цінностей.

Відповідно, гуманізація освіти визначається, як один із нових соціально-педагогічних напрямів, який відображає спрямованість розвитку освіти на гуманні стосунки у суспільстві як загальнолюдську цінність, що можна охарактеризувати як побудову стосунків учасників освітнього процесу на основі зміни стилю педагогічного спілкування – з авторитарного до демократичного, подолання жорсткого маніпулювання свідомістю вихованців, практики нав'язування їм непорушних стереотипів мислення які не підлягають критиці. Гуманізація націлена на посилення тих положень вітчизняної і зарубіжної психології та педагогіки, які орієнтують на повагу до особистості вихованця, формування в нього самостійності, встановлення гуманних, довірчих стосунків між ним і вихователем. При цьому надзвичайно важливо враховувати духовний потенціал вихованця [4, с. 156].

І. Д. Бех пропонує науковий підхід, який сприяє гуманітаризації психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у навчальних закладах [3, с. 51].

По-перше, наголошується на зміні мотиваційної система пізнавально-навчальної діяльності тих, хто навчається. В основу такої системи має бути покладена «Я-мотивація», тобто мотивація, змістом якої виступає «ядро» особистості, її внутрішня сутність, глибинне особистісне «Я» і пов'язані з ним особистісні цінності як стійкі морально-духовні принципи. Саме за допомоги цих принципів вихованці мусять вирізняти, усвідомлювати, утверджувати й відстоювати себе, своє особистісне «Я». Таким чином, формування пізнавально-навчальної діяльності і відповідне засвоєння у її ході наукових знань розглядається з погляду особистісного саморозвитку тих, хто навчається. Тільки особистісне «Я» надає пізнавально-навчальній діяльності внутрішнього смислу, значущості, цінності. У свідомості учня, така спрямованість навчання закріплюється у судженні: «Я повинен вчитися, щоб за допомогою своїх здібностей утверджувати позицію дбайливого ставлення до світу речей і світу людей, позицію справедливості, толерантності і тому подібне». Отож критерієм оцінки певного етапу становлення пізнавально-навчальної діяльності тих хто навчається має виступати їхній особистісний розвиток, його якість і міра. Таким чином, ступінь особистісного розвитку за такої організації навчання залежатиме від розвитку розумового; між ними встановлюється причинно-наслідувальний зв'язок.

По-друге, за такого бачення пізнавально-навчальної діяльності (коли спонукою до неї виступає «Я-мотивація», а мета передбачає особистісний розвиток суб'єкта учіння) педагог мусить вести спеціальну роботу, спрямовану на постійне осмислення вихованцями не тільки своїх наявних на даний час пізнавальних можливостей, а, на самперед, морально-ціннісних можливостей, які зумовлюють ефективність пізнавально-навчальної діяльності і мусять бути відкритими для подальшого вдосконалення й розвитку в процесі багатопланової навчально-виховної діяльності педагога.

По-третє, організуючі процес оволодіння науковими знаннями тих, хто навчається, слід сформувати розуміння невідривності їх від педагога як носія цих знань. Учень має перекоонатися, що його знання є результатом не тільки його зусиль, а й зусиль викладача. В подальшому, відношення «педагог-учень», яке опосередковується науковими знаннями, слід розширити, розкривши всі ті соціальні обставини, за яких ці знання безпосередньо отримав викладач. А це означає вихід у світ цінностей суспільства, до яких таким чином долучаються ті хто навчається [2, с. 51].

Гуманізація психологічного забезпечення виховного процесу розглядається, як «сучасна науково-практична освітня стратегія, в центрі якої стоїть конкретна особистість, її можливості, індивідуальне і творче самовираження. За такої стратегії виховний процес стає простором повноцінного життя, інструментом вирішення життєвих проблем і особистісного зростання» [3, с. 155].

Гуманітаризація освіти забезпечується за рахунок реалізації гуманної складової в психологічному забезпеченні навчально-виховного процесу.

Гуманітарна освіта визначається, як – сукупність знань у галузі соціально-гуманітарних наук і пов'язаних з ними практичних навичок і вмінь. Метою гуманітарної освіти є духовна культура, в якій людина відтворює себе у своїй людській цінності, в повноті своїх переживань, роздумів і мрій; пізнає суспільство на різних етапах його історії, осмислює феномен культури, смисл свого існування та існування іншої людини, що дає змогу адаптуватися до сучасного суспільства.

Висновки. Отже, гуманізація психологічного забезпечення виховного процесу під час набуття вищої освіти в системі МВС України повинна спрямовуватися на:

- деідеологізацію у тому розумінні, що в навчальному закладі мають вивчатися наукові факти, а не їх тлумачення з тих чи інших ідеологічних позицій;
- подолання утилітарно-економічного, технократичного підходу до освіти як системи підготовки кадрів з його нехтуванням людиною і духовними цінностями;
- на розуміння і пізнання людини як унікальної і найскладнішої з усіх існуючих у світі систем, на самопізнання;
- знання мають усвідомлюватися через їх особистісну значущість, формувати критичне мислення.

З погляду на проведене нами дослідження, слід відмітити, що перспективою подальшого розвитку проблеми є дослідження впливу гуманістичної складової психологічного забезпечення виховного процесу на формування особистості майбутніх працівників Національної поліції.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Ануфрієв М. І., Бандурка О. М., Ярмиш О. Н. Вищий заклад освіти МВС України: Науково-практичний посібник. – Харків: Ун-т внутр. справ, 1999. – 369 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. – К.: Либідь, 2003. – Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – 344 с.
3. Бех І. Д. Гуманізація виховного процесу / І. Д. Бех // Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 155–156.
4. Гончаренко С. У. Гуманізація освіти / С. У. Гончаренко // Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 156–158.
5. Зеер Э. Ф. Психология профессионального самоопределения в ранней юности: Учеб. пособие / Э. Ф. Зеер, О. А. Рудей. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2008. – 256 с.

Надійшла до редколегії 19.03.2017

БОНДАРЕНКО Я. Г., СЕРГИЕНКО Д. В. О ГУМАНИСТИЧЕСКИХ ОСНОВАХ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ВУЗАХ МВД УКРАИНЫ

В статье рассмотрены вопросы психологического обеспечения и направления гуманитаризации психологического обеспечения учебно-воспитательного процесса во время получения образования в высших учебных заведениях МВД Украины.

Ключевые слова: психологическое обеспечение, гуманистические основы, учебно-воспитательный процесс, воспитание, высшие учебные заведения.

BONDARENKO Y. G., SERHIENKO D.V ABOUT THE HUMANISTIC BASIS OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN UNIVERSITIES OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

The question of psychological support and directions of humanization of psychological support of educational process while acquiring education in higher educational establishments of Ukraine in the sphere of law enforcement are considered in the article.